

KONFERENCIAKÖTET

Conference Proceedings

**Nemzetközi tudományos konferencia
a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából**
International Scientific Conference
on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2022. november 3.
3 November 2022, Sopron

**TÁRSADALOM – GAZDASÁG – TERMÉSZET:
SZINERGIÁK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSSEN**

SOCIETY – ECONOMY – NATURE: SYNERGIES IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2022. november 3. / 3 November 2022, Sopron

**TÁRSADALOM – GAZDASÁG – TERMÉSZET:
SZINERGIÁK A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSSEN**
SOCIETY – ECONOMY – NATURE:
SYNERGIES IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT

KONFERENCIAKÖTET
Conference Proceedings

LEKTORÁLT TANULMÁNYOK / PEER-REVIEWED STUDIES

Szerkesztők / Editors:

OBÁDOVICS Csilla, RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

UNIVERSITY OF SOPRON PRESS

SOPRON, 2023

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2022. november 3. / 3 November 2022, Sopron

Felelős kiadó / Executive Publisher: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila,
a Soproni Egyetem rektora / Rector of the University of Sopron

Szerkesztők / Editors:

Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. RESPERGER Richárd, Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna,
Dr. habil. TÓTH Balázs István

Lektorok / Reviewers:

Dr. habil. BARANYI Aranka, Dr. BARTÓK István, Dr. BEDNÁRIK Éva,
BAZSÓNÉ dr. BERTALAN Laura, Dr. CZIRÁKI Gábor, Dr. FARAGÓ Beatrix,
Dr. HOSCHEK Mónika, Dr. habil. JANKÓ Ferenc, Dr. habil. KOLOSZÁR László,
Dr. KÓPHÁZI Andrea, Prof. Dr. KULCSÁR László, Dr. NEDELKA Erzsébet, Dr. NÉMETH Nikoletta,
Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla, Dr. habil. PAÁR Dávid, Dr. PALANCSA Attila,
Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád, PAPPNÉ dr. VANCSÓ Judit, Dr. habil. PATAKI László,
Dr. PIRGER Tamás, Dr. RESPERGER Richárd, Dr. habil. SZABÓ Zoltán,
Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. SZÓKA Károly, Dr. TAKÁTS Alexandra,
Dr. habil. TÓTH Balázs István

Tördelőszerkesztő / Layout Editor: Dr. RESPERGER Richárd
Segédszerkesztő / Assistant Editor: NEMÉNY Dorka Virág

ISBN 978-963-334-450-7 (pdf)

DOI: [10.35511/978-963-334-450-7](https://doi.org/10.35511/978-963-334-450-7)

Creative Commons licenc: BY-NC-SA 2.5

Nevezd meg! Ne add el! Így add tovább! 2.5 Hungary
Attribution – Non commercial – Share Alike 2.5 HUNGARY

SZERVEZŐK

Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (SOE LKK),
A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

A konferencia elnöke: Prof. Dr. Széles Zsuzsanna egyetemi tanár, dékán (SOE LKK)

Tudományos Bizottság:

- elnök: Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (SOE LKK)
- társelnök: Dr. habil. TÓTH Balázs István PhD egyetemi docens, igazgató (SOE LKK)
- tagok: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila PhD egyetemi tanár (SOE LKK), rektor (SOE)
- Prof. Dr. SZÉKELY Csaba DSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. KULCSÁR László CSc professor emeritus (SOE LKK)
- Prof. Dr. SZALAY László DSc egyetemi tanár (SOE LKK)
- Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD egyetemi tanár, dékán (FOM)
- Prof. Dr. Alfreda ŠAPKAUSKIENĚ PhD egyetemi tanár (VU FEBA)
- Dr. habil. POGÁTSZA Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc PhD tudományos főmunkatárs (SOE LKK)
- Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD egyetemi docens, dékán (EUBA FIR)

Szervező Bizottság:

- elnök: Dr. RESPERGER Richárd PhD adjunktus (SOE LKK)
- tagok: Dr. NEDELKA Erzsébet PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
- Dr. KERESZTES Gábor PhD egyetemi docens, dékánhelyettes (SOE LKK)
- Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD egyetemi docens (EUBA FIR)
- Dr. habil. KOLOSZÁR László PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- PAPPNÉ dr. VANCSÓ Judit PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK)
- Dr. SZÓKA Károly PhD egyetemi docens (SOE LKK)
- titkár: NEMÉNY Dorka Virág kutatási asszisztens (SOE LKK)

ORGANIZERS

University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics (SOE LKK),
For the Higher Education at Sopron Foundation

Conference Chairperson: Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna PhD Professor, Dean (SOE LKK)

Scientific Committee:

Chair: Prof. Dr. Csilla OBÁDOVICS PhD Professor, Head of Doctoral School (SOE LKK)

Co-Chair: Dr. habil. Balázs István TÓTH PhD Associate Professor, Director (SOE LKK)

Members: Prof. Dr. Attila FÁBIÁN PhD Professor (SOE LKK), Rector (SOE)

Prof. Dr. Csaba SZÉKELY DSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László KULCSÁR CSc Professor Emeritus (SOE LKK)

Prof. Dr. László SZALAY DSc Professor (SOE LKK)

Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD Professor, Dean (FOM)

Prof. Dr. Alfreda ŠAPKAUSKIENĖ PhD Professor (VU FEBA)

Dr. habil. Zoltán POGÁTSA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Dr. habil. Árpád Ferenc PAPP-VÁRY PhD Senior Research Fellow (SOE LKK)

Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD Associate Professor, Dean (EUBA FIR)

Organizing Committee:

Chair: Dr. Richárd RESPERGER PhD Assistant Professor (SOE LKK)

Members: Dr. Erzsébet NEDELKA PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)

Dr. Gábor KERESZTES PhD Associate Professor, Vice Dean (SOE LKK)

Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD Associate Professor (EUBA FIR)

Dr. habil. László KOLOSZÁR PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Mónika HOSCHEK PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK)

Dr. Károly SZÓKA PhD Associate Professor (SOE LKK)

Secretary: Dorka Virág NEMÉNY Research Assistant (SOE LKK)

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

1. szekció (személyes): Fenntartható gazdálkodás és menedzsment, körforgásos gazdaság Session 1 (personal): Sustainable Economy and Management, Circular Economy

Az ökológiai termelés és termékek piacának változásai a COVID-19 okozta megszorítások alatt

Dr. GYARMATI Gábor 11

Fenntartható fejlődés és körforgásos gazdaság a vállalkozások mindennapi életében

Dr. FEKETE-BERZSENYI Hajnalka – Dr. KOZMA Dorottya Edina –

Dr. MOLNÁRNÉ dr. BARNA Katalin – Prof. Dr. MOLNÁR Tamás 26

Fenntarthatóság a divatiparban (?) – Négy divatipari szervezet CSR jelentésének rövid áttekintése, valamint a fenntarthatóságra törekvés fogyasztók általi észlelésének vizsgálata

VIZI Noémi 39

Épített örökségeink fenntarthatósága a volt szovjet laktanyák újrahasznosításának példáján keresztül

TEVELY Titanilla Virág 52

2a. szekció (személyes): A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei

Session 2a (personal): Global and Regional Aspects of Sustainable Development

A migráció mérésének módszertani nehézségei

RUFF Tamás 65

2b. szekció (személyes): A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei

Session 2b (personal): Global and Regional Aspects of Sustainable Development

Munkaérték preferenciák vizsgálata a szállítási ágazatban

Dr. BALÁZS László – Dr. KŐKUTI Tamás 73

3. szekció (személyes): Turizmus és marketing, fenntartható turizmus

Session 3 (personal): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism

Studentifikáció Lágymányoson, avagy az újbudai egyetemek hatása a fenntartható turizmusra

KISS Bence Álmos – PORHAJAS Gábor László 85

Book Consumption Literature – Literature Review on the Subject of the Behavior of Book Consumers

Miklós LÉGRÁDI – Dr. habil. Zoltán SZABÓ 96

Szállodaüzemi intézkedések irányvonalai a fenntarthatóság jegyében

MARTOS János András 114

**Sportfogyasztási szempontú elemzés a Sopronban rendezett
2021-es Női Vízilabda Magyar Kupáról**
CSISZÁR Szabolcs János – Dr. habil. PAÁR Dávid126

4a. szekció (személyes): Pénzügyek, számvitel, fenntartható pénzügyek
Session 4a (personal): Finance, Accounting, Sustainable Finance

**A könyvviteli szolgáltatási szakma megítélése. Összehasonlító elemzés
a 2020. és 2022. évek felmérése alapján**
Dr. VERESS Attila – Dr. SIKLÓSI Ágnes – Dr. SISA Krisztina A.136

A KKV-szektor hitelezési tendenciának értékelése MNB adatok alapján
MÁRKUS Mónika147

**Az ellátási láncok fenntartható pénzügyi adaptációja
– rövidtávú fizetési kötelezettségek finanszírozása**
Dr. CZIRÁKI Gábor – HACKL János158

**ESG közzététel vizsgálata nemzetközi háttérű kereskedelmi bankok esetében
Magyarországon**
SIKLÓSI Veronika172

4b. szekció (személyes): Pénzügyek, számvitel, fenntartható pénzügyek
Session 4b (personal): Finance, Accounting, Sustainable Finance

A fenntarthatóság és az osztalékpolitika kapcsolata
Dr. KUCSÉBER László Zoltán – Dr. CSOMA Róbert180

**Pénzügyi és öngondoskodási ismeretek a magyar középiskolák
végzős osztályaiban 2021-ben**
KOVÁCS Zoltán – TÖRÖNÉ Prof. Dr. DUNAY Anna 188

A cégértékelés módszertani kihívásai
FÁBIÁNNÉ JÁTEKOS Judit Ilona203

5. szekció (személyes): Sustainable Economy, Management and Development
Session 5 (personal): Sustainable Economy, Management and Development
(session in English)

The Qualitative Characteristics of Accounting Information: A Literature Review
Asma MECHTA – Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES – Dr. Ágnes SIKLÓSI219

**Tourism Development in Indonesia - Surakarta City Role Supporting
National Tourism Planning**
*Dr. Rizky Arif NUGROHO – Laura BAZSÓNÉ BERTALAN PhD –
Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD*228

**Green Manufacturing Practices Towards Sustainable Development
in the Ready-Made Garments (RMG) Industry of Bangladesh**
Dr. Md. Sadrul Islam SARKER – K. M. Faridul HASAN – Dr. István BARTÓK241

Drivers and Barriers of GSCM Practices Implementation: Literature Review <i>Khouloud CHALLOUF – Dr. Nikoletta NÉMETH</i>	252
--	-----

6. szekció (személyes): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism
Session 6 (personal): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism
(session in English)

Impact of COVID-19 Pandemic on Tourism Sector in Vietnam <i>Thi Thuy Sinh TRAN – Dr. Nikoletta NÉMETH – Dr. Thai Thuy PHAM – Nhat Anh NGUYEN</i>	259
--	-----

Tourism in Troubled Times: the Economic and Social Effects of Short- and Expected Long-Term Changes <i>Dr. habil. Tamás SZEMLÉR</i>	276
---	-----

Application Areas of Drones: Exploratory Research from Residential and Corporate Perspectives <i>Bendegúz Richárd NYIKOS – Astrid IONESCU</i>	286
---	-----

7. szekció (online): A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei
Session 7 (online): Global and Regional Aspects of Sustainable Development

Németország elektromos személygépjármű exportja az Európai Unió tagállamaival <i>Dr. KONKA Boglárka</i>	295
---	-----

Fenntartható design - új megközelítések a terméktervezésben <i>NÁDAS Gergely – Dr. habil. MOLNÁR László</i>	307
---	-----

Challenges of the Adaptation Planning – Evolution of the Vulnerability Assessment Methodologies <i>Pál SELMECZI</i>	322
---	-----

Szisztematikus irodalmi áttekintés a személygépjárművekbe épülő elektromos hajtáslánc gyártásáról a fenntarthatóság szempontjából <i>Dr. TÓTH Árpád – BEGE András</i>	329
---	-----

Németország az európai labdarúgás térképén – jogi és sportföldrajzi megközelítés <i>Dr. ENGELBERTH István – Dr. VIRÁGH Árpád</i>	344
--	-----

A körforgásosság mérési lehetőségeinek vizsgálata a szállodaüzemeltetésben <i>KARAKASNÉ Dr. MORVAY Klára</i>	360
--	-----

Az állami nyugdíjrendszerek fenntarthatóságának kihívásai <i>SZABÓ Zsolt Mihály</i>	377
---	-----

Competencies for Sustainable Development <i>Zsuzsanna NAGYNÉ HALÁSZ</i>	391
---	-----

8. szekció (online): Turizmus és marketing, fenntartható turizmus
Session 8 (online): Tourism and Marketing, Sustainable Tourism

Gyógynövényturizmus és az abban rejlő lehetőségek
– Az Észak-Magyarországi kínálati oldal primer vizsgálata
PÁSZK Norbert400

Fiatal külföldi turisták pozitív és negatív tapasztalatai Budapesten
Dr. habil. GROTTE Judit – MAGYAR Tímea408

Mit ígér Bükfürdő? A városmárka-kommunikáció lehetséges eszközei és csoportosításuk a POE-modell alapján
HORVÁTH Kornélia Zsanett417

9. szekció (online): Fenntartható gazdálkodás, körforgásos gazdaság
Session 9 (online): Sustainable Economy, Circular Economy

Erdei biomassa lehetőségei és korlátai Magyarország energiabiztonságában
VARGOVICS Máté – Dr. NAGY Dániel433

A körforgásos gazdaság és a soproni hulladékfeldolgozó stratégiája
KASZA Lajos – Dr. NÉMETH Patrícia444

10. szekció (online): Sustainable Economy, Management and Development
Session 10 (online): Sustainable Economy, Management and Development
(session in English)

Comparison of the Density of Physicians and General Practitioners in the Hungarian Csongrád-Csanád Country and in the Territorial Units of Vojvodina for the Period 2002-2020
Dr. Ivana KOCSICSKA453

The Re-Consideration of Business Diplomacy and Corporate Social Responsibility for International Business in the Post-Covid-19 World
Anh Tuan TRAN463

Examining the Process of Project Preparation
Attila LEGOZA474

The Relativity between Sustainable Management and Turnaround Management: Evidences and Suggestions for the Hungarian Agricultural Sector
Zsuzsanna VARGA – Dr. habil. Etelka KATITS – Dr. Éva SZALKA – Dr. Ildikó PALÁNYI – Katinka MAGYARI484

Developing countries and Sustainability
Arjana KADIU – Dr. habil. Zoltán SZABÓ504

The Effect of Supply Chain Management in Achieving Sustainability in Supply Chain in Four Seasons Hotel in Syria
Wael ALASFAR519

**The Role of EGTCs and Euroregions in Economic Cooperation Across
the Hungarian-Romanian Border Between the Period 2007-2020**

Melinda BENCZI 531

11. szekció (online): Poszter szekció

Session 11 (online): Poster Session

Procrastination and its Influencet on Retirement Saving Plann

Khaliunaa DASHDONDOG540

Színházi kommunikáció 2.0

Hazai kőszínházak jelenléte Facebookon és Instagramon a pandémia első évében

Dr. DÉR Cs. Dezső – Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc – ZRINYI Ivett554

A felnőttképzésben résztvevő álláskeresők elhelyezkedési esélyei

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében

LE-DAI Barbara575

Cost Analysis of Sustainable Concrete Production Using Waste Nanoparticles

Omar ZINAD – Dr. habil. Csilla CSIHA – Prof. Dr. Alya'a Abas AL-ATTAR585

Gyógynövényturizmus és az abban rejlő lehetőségek – Az Észak-Magyarországi kínálati oldal primer vizsgálata

Herbal Tourism and its Potential – Primary Examination of the Supply Side of Northern Hungary

PÁSZK Norbert¹

mestertanár (*Master Teacher*)

Miskolci Egyetem, Egészségtudományi Kar, Elméleti Egészségtudományok Intézete (*University of Miskolc, Faculty of Health Sciences, Institute of Basic Health Sciences – Hungary*)

Absztrakt

Kutatásomban a gyógynövényturizmus helyzetét, kínálati oldalát vizsgáltam Magyarországon, különös tekintettel az Észak-Magyarországi régióra. Szerettem volna választ kapni primer vizsgálatom során arra, hogy az Észak-Magyarországi régióban megfelelő mennyiségű, illetve minőségű gyógynövény ismereti programot kínálnak-e a különböző szolgáltató helyek, valamint arra, hogy minden fajta programelemen részt tudnak-e venni egész évben az érdeklődők. Négy darab mélyinterjút készítettem és értékelttem ki, valamint szekunder kutatási adatokkal vettem össze a kapott eredményeket.

Kulcsszavak: gyógynövények, gyógynövényturizmus, marketing

JEL-kódok: L83, Z32, Z33

Abstract

In my research, I examined the situation and the supply side of medicinal plant tourism in Hungary, with particular regard to the region of Northern Hungary. During my primary research, I would like to get an answer as to whether the various service providers in the Northern Hungary region offer an adequate amount and quality of herbal knowledge programs. Also, that interested people can participate in all kinds of program elements throughout the year. I conducted and evaluated four in-depth interviews and compared the results with secondary research data.

Keywords: medicinal herbs, herbal tourism, marketing

JEL Codes: L83, Z32, Z33

1. Bevezetés, célok

A gyógynövények használata az egészségtudatosság előtérbe kerülésével egyre jobban megjelenik az emberek életében, életmódjában, illetve az utazási szokásaikban hazánkban is. Korábbi primer és szekunder kutatásaim alapján kiderült, hogy Magyarországon a gyógynövényturizmus, mint a gyógynövényekhez kapcsolódó turisztikai ágazat népszerű, jelen van az országban, azonban a lehetőségek nincsenek eléggé kiaknázva. Adottságokat tekintve nagyon kedvező a helyzetünk, azonban viszonylag kevés a gyógynövényturisztikai szolgáltató és az általuk elérhető termékek kínálati piaca is kicsi országosan, mely az Észak-Magyarországi régióra is igaz sajnos.

A gyógynövények használata egyre népszerűbbé válik az utóbbi években, évtizedekben és egyre többen kezdik el tudatosan alkalmazni a gyógyhatású növényeket Magyarországon is. Köszönhető ez a növekvő fogyasztói tendencia annak is, hogy számos kutatás lát napvilágot a pozitív hatásokról, hatóanyagaikról, illetve egyre több beteg vagy egészséges ember próbálja

¹ paszk.norbi@gmail.com

ki őket preventív vagy terápiás céllal, a gyógynövények pedig sok esetben segítenek is a már meglévő problémáik kezelésén vagy pedig a megelőzésben.

Ahhoz azonban, hogy megfelelően, biztonságosan tudják az emberek alkalmazni a gyógynövényeket, szükségesek a különböző ismeretszerző programok, melyeket tapasztalt, valódi tudással rendelkező szakemberek tartanak, és felhívják a figyelmet a gyógynövényekkel kapcsolatos esetleges veszélyekre is.

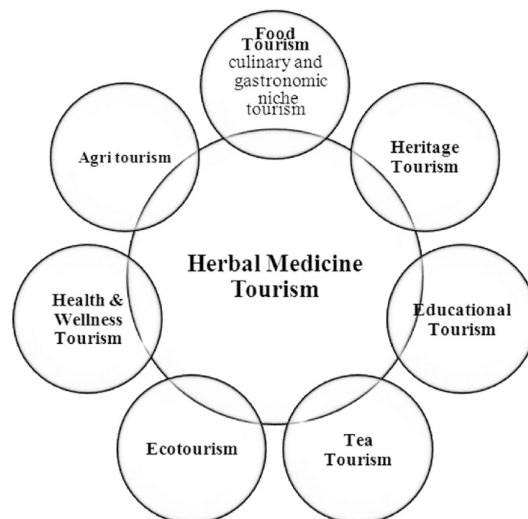
Korábbi kutatásaimat és eredményeimet szerettem volna tovább folytatni, aminek érdekében a gyógynövényturisztikai szektor kínálati elemzését végeztem el az Észak-Magyarországi régióra nézve, mélyinterjúk formájában.

2. A téma felvezetése, a vonatkozó szakirodalom bemutatása, értékelése

A fitoterápia, azaz a gyógynövények terápiás célú felhasználása már több évezredes múltra tekint vissza és egyidős az emberiséggel (Banai, 2005). A gyógynövények rendkívül fontos szerepet játszanak ősidők óta az emberek életében. A legkülönbözőbb betegségek kezelésére vagy éppen megelőzésére használják őket minden kultúrában, nemcsak a komplementer medicina, hanem a nyugati orvoslás is elismeri hatásukat és alkalmazza őket gyógyszerek vagy egyéb más készítmények alapanyagaiként (Chavallier, 2016).

A gyógynövényekhez kapcsolódóan pedig számos programot és szolgáltatást lehet értékesíteni az érdeklődő emberek számára. Ilyenek például a gyógynövényismereti túrák, előadások és bemutatók, melyeken az érdeklődők megismerkedhetnek a gyógynövényekkel és a hozzájuk kapcsolódó tudnivalókkal, szakértő segítségével.

A turizmus ágazatai közül az egészségturizmushoz áll legközelebb a gyógynövényturizmus, ebbe az ágazatba szokták besorolni, azonban sok más ágazathoz is kapcsolható (Lakatos, 2012). A gyógynövényturizmus, azaz a „herbal tourism” egy nemzetközileg is jelen lévő turisztikai ágazat, mely egyre népszerűbb az egész világon (Abraham, 2012). Gyógynövényturizmusnak tekinthetők a gyógynövények felhasználásával, termesztésével, gyűjtésével, feldolgozásával kapcsolatos programok és a hozzájuk kapcsolódó utazási motiváció (Pásztk, 2021).

1. ábra: A gyógynövényturizmus kapcsolódása más turisztikai ágazatokhoz

Forrás: Farsani et al. (2018)

A közösségi médiában, a különböző honlapokon a gyógynövényekről sok esetben nem csak hiteles információkat adnak közzé és gyakran veszélyes dolgokat állítanak, melyek akár

súlyos egészségkárosodást, állapotromlást is okozhatnak a betegek számára. Ezeknek a felületeknek egy részére ugyanis sok esetben bárki tehet ki bejegyzéseket, cikkeket és általában senki szakmabeli nem lektorálja őket. Szakirodalmakból, könyvekből pedig nem lehet megfelelőképpen elsajátítani a tudást, nincs lehetőség kérdezni vagy éppen élőben megismerni a tanult növényeket. Ezért is van szükség a gyógynövény ismereti programokra, ahol valós tudással rendelkező szakértők vezetnek be az érdeklődőket a gyógynövények világába.

Az előadások, bemutatók során megismerkedhetnek az érdeklődők a legismertebb vagy éppen a már elfeledett gyógynövényekkel és megtanulhatják, hogy melyik növény mikor gyűjthető, mire használható és hogyan kell felhasználni. A természetben, saját környezetükben lehet a gyógynövényeket legjobban megismerni, ennek érdekében szerveznek a szakértők gyógynövény ismereti túrákat, ahol élőben is megismerkedhetnek a növényekkel a túrák résztvevői. Egy ilyen túra során általában 30-40 féle növény kerül bemutatásra, jellemzőik ismertetése mellett, a túra hossza pedig nagyjából 3-4 óra, ami érdeklődés függvényében változhat (Pászka, 2019).

Problémát jelent az, hogy sokszor nem megfelelő minőségűek a gyógynövényismereti programok hazánkban és nem mindig valós információkat vagy éppen hiányosan adják át azokat az előadók, nem ritkán végzettséggel nem rendelkeznek. Mennyiségileg szintén rosszul állunk, ugyanis általában csak szezonálisan találkozhatunk ilyen programokkal a különböző térségekben. A szakemberek pedig sokszor nem eléggé felkészültek, nem eléggé kvalifikáltak a téma minden területén, vagy éppen nem rendelkeznek gyakorlattal, hanem csak elméleti tudással. Hiszen a legtöbb fitoterapeuta képzésen nem élőben ismerkednek meg a tanulók a növényekkel, hanem képeken találkoznak inkább velük, nem tanulják meg, hogy miről lehet felismerni az adott növényt és hogyan lehet megkülönböztetni a hasonló fajoktól, fajtáktól, ami akár veszélyes is lehet egy gyűjtés során. Fontos tényező még az is, hogy egy túra során többek között kertészeti-botanikai és egészségügyi ismeretekkel egyaránt rendelkeznie kell a programvezetőnek, hiszen akár növénytan ismeretekről, akár pedig hatástani, felhasználási kérdésekről is tudni kell beszélni, de a legtöbb szakember a gyógynövényeken belül is, csak 1-1 általában saját kutatási területet ismer mélyrehatóan, hiszen a fitoterápia sok szakterülettel, ágazattal rendelkezik és nem mindent tudnak vagy szeretnének megtanulni közülük (Magyar gyógynövény ágazati stratégia 2014).

Ezért is nagyon fontosak ezek a programok, mert a részvétel során megismerkedhetnek az érdeklődők az adott térség gyógynövényvilágával, a gyógyító növények jellemzőivel, felhasználási lehetőségeivel és rengeteg érdekességet tudhatnak meg velük kapcsolatban. Lehetőség van általában személyes tanácsadásra és minden a témával kapcsolatos kérdés megválaszolásra kerül ezeken a rendezvényeken (Herbald, 2018).

Tehát nagy szükség van ezekre a programokra, annak érdekében, hogy a tudásanyag megfelelően átadásra kerüljön az emberek számára és megtanulják az érdeklődők, hogy a házi patikában, a mezőgazdaságban, a kertekben, a konyhában és számos más területen hogyan lehet helyes és biztonságos a gyógynövények alkalmazása (Singh, 2008).

Az Észak-Magyarországi régióban gyógynövényturisztikai programkínálat szempontjából Miskolc és Eger jobb helyzetben van a többi régióbeli településnél. Ugyanis Miskolcon és közvetlen környezetében életmódtáborok, 1-2 napos fesztiválok, gyógynövénynapok is megtalálhatók (pl.: Bükk-szentkereszti gyógynövénynapok, Életmódtábor völgykatlan), gyógynövénytúrákat pedig szintén hirdetnek meg a városban és környékén, például Bükk-szentkereszten a Pharmaherb Kft.-nél, a Konnektív felnőttképző Kft.-nél, valamint a Diósgyőri várban (Pászka, 2021).

Hazánk területén rengeteg gyógynövényt lehet gyűjteni, illetve termesztani (Magyar gyógynövényágazati stratégia, 2014), illetve nem csak kimondottan a szó szoros értelmében nevezett gyógynövények tartoznak a fitoterápiába, hanem a fűszernövények, tápláléknövények, gyógyító gombák, illóolajok és méhészeti termékek is (Bernáth & Németh, 2007). Ezekhez a

szakterületekhez kapcsolódóan pedig akár külön tematikus programokat, tanfolyamokat is elérhetnek az érdeklődők országosan (Gyógynövénytámogatási politikák, 2018).

2. ábra: Magyarország legfontosabb gyógynövény turisztikai helyszínei

Forrás: Lakatos (2012)

A gyógynövényekkel kapcsolatos képzések is elérhetőek hazánkban és a régióban, melyek szintén szerves részét képezik a gyógynövényturizmusnak. Az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem gyógynövénytanszékén számos gyógynövényekkel kapcsolatos programot, képzést hirdetnek meg minden évben. A Miskolci Egyetem Egészségtudományi karán gyógynövénykert létesült, ahol a hallgatók megismerkedhetnek a környék fontosabb gyógynövényeivel, fűszernövényeivel. Tolcsván Helia-D herba kastélyt alakítottak ki pár éve, ahol egészségmegőrző, szépészeti, kozmetikai programok, valamint kisebb képzések kerülnek meghirdetésre, leginkább a gyógynövényekre fókuszálva. A várak és kastélyok némelyike a középkorhoz kapcsolódóan rendelkezik gyógynövénykerttel és állandó vagy időszakos ismeretterjesztő programokkal. Ilyen a térségben a Füzéri vár és a Diósgyőri vár is (Pászka, 2019).

3. Az alkalmazott módszerek

Szerettem volna választ kapni primer vizsgálatom során arra, hogy az Észak-Magyarországi régióban megfelelő mennyiségű, illetve minőségű gyógynövény ismereti programot kínálnak-e a különböző szolgáltató helyek, valamint arra, hogy minden fajta programelemen részt tudnak-e venni egész évben az érdeklődők.

Ennek érdekében négy darab mélyinterjút készítettem, kettőt ismert hazai szakértőkkel, kettőt pedig a régióban fellelhető értékesítői oldal képviselőivel. A vizsgálat során előre összeállított kérdéssorral kerestem meg a kiválasztott szakembereket, a kapott válaszokat pedig kiértékeltem. Három vizsgálat 2020. májusában történt, a negyedik pedig 2020. októberében.

A szakértők részére 10 kérdést tartalmazott a mélyinterjú, melyek főként az általuk vezetett gyógynövény ismereti programokhoz kapcsolódtak, valamint a hazai és nemzetközi rálátásukat, véleményüket kérdeztem. Az értékesítői oldal képviselői számára 13 kérdést fogalmaztam meg, leginkább az általuk értékesített gyógynövény turisztikai programokkal kapcsolatban, valamint megkérdeztem őket is a hazai és nemzetközi gyógynövény turisztikai helyzetről.

4. Kutatási eredmények

Első szakértői mélyinterjúm során az egyik hazai egyetem gyógynövényes képzésekért felelős oktatóját kérdeztem a hazai gyógynövény turisztikai helyzettel kapcsolatban. Véleménye szerint egyre inkább növekszik a gyógynövényturizmus kereslete hazánkban, mely érzékelhető a fejlesztések, beruházások számából is. Nehéz meghatározni azonban, hogy mely programok a legnépszerűbbek, mert elég sokféle a kínálat, azonban teljes mértékben szezonálisként jellemezte a gyógynövényturizmust, kevés téli programkínálattal, tehát nagyon kevés a szezonon kívüli programlehetőség. A gyógynövényágazat jelentős potenciállal rendelkezik, mely még nem teljes mértékben épült bele a hazai turizmus ágazatokba. Az általa vezetett többnapos gyógynövény ismereti túrákon a résztvevők átlagéletkora 40-42 év közötti szokott lenni megfigyelései szerint és szakértők, fitoterapeuta jelöltek, valamint laikusok nagyjából azonos mértékben vesznek részt a programokon. A laikus érdeklődők fő célja a mélyebb ismeretszerzés, melynek már van egy hozott alapja, szeretnék biztonságosan megtanulni használni a gyógynövényeket a házi patikában. A szakértők pedig szeretnék tovább képezni magukat. A szakértő által tartott gyógynövényes programokon a résztvevők közel teljes száma Magyarországról érkezik, leszámítva 1-2% külföldi, magyar nemzetiségű résztvevőt. Itt érdemes megemlíteni, hogy nem is nagyon találkozhatnak a külföldiek idegen nyelvű programkínálattal, ami számukra is megfelelő lehetne, amennyiben nem beszélnek magyarul. Tehát érthető is a külföldiek alacsony részvételi aránya. Véleménye szerint nem érdemes összehasonlítani a különböző hazai gyógynövény turisztikai helyszíneket, mert mindegyik más-más céllal jött létre, illetve más az adottsága is. A programokon részt vevők motivációja lehet többek között egészségmegőrzés, tanulás, rekreáció, gasztronómia is.

Második szakértői mélyinterjúm során szintén egy hazai egyetem gyógynövényekkel kapcsolatos képzésen dolgozó oktatóját kérdeztem a hazai meglátásairól. Véleménye szerint jelentős a kereslet a hazai gyógynövény ismereti programok iránt és egyre több jelentkező vesz részt a hivatalos képesítést adó képzéseken. Szerettem volna megtudni, hogy mely programok a legnépszerűbbek és leghasznosabbak a szegmensben belül, a szakértő véleménye szerint viszont ezek nem összekapcsolódó fogalmak esetünkben, ugyanis nem minden népszerű program, képzés hasznos is egyben a szegmenst vizsgálva. A felsőoktatásban indított képzésekre viszont mindkét fogalom igaz. Az egyszerűbb tanfolyamok iránt is egyre nagyobb kereslet mutatkozik véleménye szerint és sok látogatót, érdeklődőt, fizető vendéget lehet bevonzani segítségükkel. Itt viszont már kérdés az is, hogy ki tartja azt és ért-e hozzá ténylegesen. Korosztályokat vizsgálva elmondható, hogy a komolyabb, felsőoktatási képzésekre a munkaképes, aktív korosztály jelentkezik, akik már rendelkeznek alapszakmával, de szeretnék magukat tovább képezni vagy éppen egy teljesen új szakmába beletanulni és van megvalósításra váró tervük a megszerzett végzettséggel. Ezzel ellentétben a nem felsőoktatásban megszerzhető képesítések, egyszerűbb tanfolyamok esetében már jóval szélesebb körű a résztvevők életkora és iskolai végzettsége is. Például ezeken nyugdíjasok is szívesen vesznek részt, tudatos célokkal, például saját betegségeik hatásos kezelésének reményében vagy csak rekreációs, tudás bővítő indíttással. A szezonális jellegű érzékelhető a szegmensben a szakértő szerint is, a gyógynövények vegetációs időszaka miatt, valamint az emberek hajlandósága is csökken a kültéri programokra a hidegebb, téli időszakokban. Jövőbeli tervekkel, az ágazat potenciáljával kapcsolatban szerintem mindenkinek magának kellene a saját lehetőségeihez mérten fejlődni, kialakítani a jövőbeli utat. Nagyon sikeresek meglátása szerint a gyógynövényeket különböző területekkel összekapcsoló együttműködések. Például egy wellness, fitness vagy éppen gasztronómiai vonallal és ezekben még sok lehetőség lenne. Meglátása szerint a szakmabeliek nem nagyon vesznek részt a képzéseken, inkább azokat vonzzák ezek a programok, akiknek van még mit tanulniuk. A komolyabb programok, képzések jelentős vonzerővel rendelkeznek, akár országosan is, nem csak egy-egy térségből tudják magukhoz vonzani az embereket. Azonban sok minden függ a

marketingtől, reklámozástól, és hogy eljut-e a célközönséghez. A kültéri programokon való részvétel létszáma függ az előadó személyétől és a népszerűsítés mértékétől is. Például Gyuri bácsi túráira, hiába már nagyrészüket nem ő tartja rengeteg érdeklődő érkezik mindenfelől. Ezzel ellentétben mondjuk más szakértők által tartott gyógynövény túrákon csak 10-20 ember szokott átlagosan részt venni. Sok minden függ az adott helyszín adottságaitól is. Ha szép természeti környezetben kerül megrendezésre, akkor több ember bevonható. Azonban a beltéri programok tekinthetőek hasonlóan népszerűnek, ugyanis sokan lusták esetleg túrákon részt venni, sokat gyalogolni. Véleménye szerint a Balaton és környéke országosan a legkiemelkedőbb gyógynövény turisztikai szempontból, de az adottságok országos szinten is meglennének, Észak-Magyarországon is. A profi vállalkozások, nagyobb cégek kezében mozog a nagyobb profit, akik kombinálják az ágazatokat, nem a kisebb túrákat hirdetőknél. A külföldi gyógynövenyturizmus véleménye szerint sokkal fejlettebb. Leginkább tanulási és rekreációs céllal keresik fel elsősorban ezeket a programokat az érdeklődők.

Harmadik mélyinterjúm során már az értékesítői oldal egyik képviselőjét, egy gyógynövényes programokat, szolgáltatásokat nyújtó központ vezetőjét kérdeztem az általuk tapasztalt helyzetről és a kínált programjaikról. Az általuk tapasztaltak szerint az érdeklődés fordított irányú, ugyanis leginkább az általuk forgalmazott kozmetikumok érdeklik a vendégeket és miután megismerik azok főként gyógynövény hatóanyag tartalmát felkeltik az érdeklődésüket irántuk és leginkább a szépségtermékek felhasználói látogatnak el hozzájuk. Programkínálatukban megtalálhatók a gyógynövény ismereti séták, kerti programok és a kozmetikum készítő műhelymunkák. A létesítményüket 2016-ban nyitották meg. Először a 2016 és 2017 közötti időszakban negyed vagy fél éves gyakorisággal indítottak gyógynövényismereti sétákat, melyeket helyi botanikus vezetett. A sétákat minden alkalommal egyszerű kozmetikumkészítő foglalkozások követték, ahol a sétán megismert növényekből különböző szépségápoló szereket készíthettek. Azonban a kevés érdeklődő miatt 2018-tól megszűnt ez a programelem. A kertjük egyénileg ingyenesen látogatható gyógynövény bemutató kert, ahol a szépségápoláshoz kapcsolódó növényeket ismerhetik meg a látogatók. Vezetett séta során pedig a központ szakértője vezeti végig az embereket. Plusz programlehetőségként a könyvtárban antik és új kiadású gyógynövény ismereti könyveket is olvashatnak helyben. Gasztró kínálatukban gyógynövényes frissítők, helyben sült gyógynövényes kekszek várják többek között a vásárolni szándékozókat. A 14 éves kortól szinte minden korosztály képviselteti magát a szakmai programokon. Sok a nyugdíjas és céges csoport, különböző érdeklődési körbe tartozó klubok, kozmetikus képzés tanulói, baráti társaságok, szállodai csoportok. A környékre érkező turisták, a térség lakói pedig egyéni látogatóként jelennek meg. Mivel sok programjuk beltéri, ezért egész éven át igénybe vehetők, de a látogatói számon látszik a szezonális. A továbbiakban a jelenlegi programok színvonalát szeretnék növelni, illetve a különböző marketing eszközöket fejleszteni. Leginkább laikus érdeklődők látogatnak el programjaikra az ország minden részéről, külföldről pedig a látogatók kb. 5-10%-a. A szakmai programokat agrármérnök szakember vezeti. Versenytársak tekintetében nincsenek veszélyben, ugyanis országos szinten is egyedi szolgáltatást nyújtanak kastélyukban. Egyetértenek abban, hogy a gyógynövények iránti érdeklődés világszinten növekvő tendenciát mutat, azonban hazánkban szerintük még szűk az aktívan fellépő réteg. Véleményük szerint az Észak-magyarországi régió, viszonylatban jó helyzetben van, a „Bükki Füves Ember”, Szabó Gyuri bácsi, országos ismeretségi szakembernek, illetve a Diósgyőri Vár gyógynövény-ismereti programjainak is köszönhetően.

1. kép: Diósgyőri vár gyógynövényterme

Forrás: magánarchívum

A negyedik mélyinterjú során egy miskolci utazási iroda marketing menedzser munkatársát kérdeztem meg, akik évek óta szerveznek nagy érdeklődés mellett gyógynövénygyűjtő túrákat a Bükkben. Egyetértett abban, hogy az Észak-Magyarországi adottságok nagyon kedvezőek az ágazatnak, valamint abban is, hogy jelentős érdeklődés mutatkozik gyógynövény ismereti programok iránt, melyre hozzájuk leginkább középkorúak jelentkeznek. 3 napos programcsomagot kínálnak több szolgáltatóhoz hasonlóan, szállással, ellátással, szakmai programokkal. Mivel olyan kültéri programról van szó, melynek fő összetevője a gyógynövény ismereti túra, ezért csak szezonálisan hirdetik. Szakmabeliek és laikusok náluk is vegyesen oszlanak meg az összetételt tekintve és az az ország minden részéről érkeznek érdeklődők. A 3 napos programjuk során Gyuri bácsi is tart előadást, ellátogatnak a gyógynövény kertjébe, gyógynövény ismereti túrára mennek szakmai kíséreléssel. A programcsomagot az utazási iroda állítja össze és értékesíti, a szakmai részt pedig a Györgytea biztosítja megfelelő díjazás ellenében.

4. Összefoglaló

A mélyinterjúk alapján azt láthatjuk, hogy az értékesítői és a szakértői vélemények szerint sincs elegendő gyógynövény ismereti program az Észak-Magyarországi régióban a többi régióhoz és a nemzetközi helyzethez képest, annak ellenére, hogy a régió helyzetét pozitívan ítélték meg gyógynövények szempontjából, tehát nagy potenciál lenne benne. Azonban szerintük is bőven lenne még potenciál a kínálat fejlesztésében. Főként a kültéri, több napos programokat emelték ki az ismert programelemek közül, mint a legnagyobb érdeklődéssel rendelkező ismeretterjesztő gyógynövényes rendezvényeket.

A kutatásban megkérdezettek hosszú évek óta sikerrel hirdetik meg ugyanazokat a programokat. Nemcsak kimondottan a gyógynövények megismerése vagy az egészség megőrzése a célja minden érdeklődőnek, hanem van, aki más egyéb, tudatos céllal érkezik ezekre a programokra. Például a szépségápolás, kozmetika is ilyen területek lehetnek, ugyanis az anti aging

trend szintén egyre inkább megjelenik a fogyasztók között az egészségturizmuson belül. Szeretnének ugyanis egyre többen idősebb korban is egészségesebbek, fittebbek és szebbek lenni. De sokan vannak olyanok is, akik csak kikapcsolódásképpen, rekreációs céllal vesznek részt ezeken a programokon.

A programokon résztvevők között egyaránt megjelennek a laikus, hobbiszinten érdeklődők és a szakmabeli vagy éppen a szakmát tanulni vágyó érdeklődők. A szezonális problémája jelentősen megmutatkozik a legtöbb szolgáltató helyen az ágazatban, azonban a beltéri programok szervezésével ez a híd kiküszöbölhető lenne. A résztvevők legnagyobb része hazai vendég, akik életkorukat tekintve nagyon széles skálán mozognak. Szinte minden korosztály képviselteti magát. Azonban ha a gyógynövény ismereti programok elérhetőek lennének például angol vagy más idegen nyelven is, valószínűleg több külföldi érkezne ezekre.

Sok gyógynövény turisztikai program diverzifikált, mely egyben előny és hátrány is. Előny, mivel minden érdeklődő kiválaszthatja a számára megfelelő programot, azonban hátrányként megjelenik, hogy a programokon így elaprózódik a résztvevők száma és esetleg kisebb létszámban vesznek részt ezáltal az egyes túrákon, előadásokon.

Láthatjuk tehát, hogy elég nagy szükség lehetne olyan gyógynövény turisztikai szolgáltató helyek kialakítására, ahol kültéri és beltéri program elemeket egyaránt lehetne kínálni, kiküszöbölve ezzel a szezonális és kihasználva hazánk és régióink gyógynövényadottságait és a viszonylag nagy keresletet a gyógynövények iránt.

Irodalomjegyzék

- Abraham, A. S. (2012): Herbal tourism - a Swot analysis. <http://www.srjis.com/pages/pdfFiles/146684633528%20Annie%20A.%20S.pdf> (Letöltve: 2020.05.21.)
- Banai V. (2005). *Gyógynövény és drogismeret*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Bernáth J. & Németh É. (2007). *Gyógy- és fűszernövények gyűjtése, termesztése, felhasználása*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
- Chevallier, A. (2016). *Encyclopedia of Herbal Medicine*. Dorling Kindersley.
- Farsani, N. T., Zeinali H. & Moaiednia, H. (2018). Food heritage and promoting herbal medicine-based niche tourism in Isfahan, Iran. *Journal of Heritage Tourism*, 13(1), 77–87. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2016.1263307>
- Herbaland (2018). Gyógynövény-támogatási politikák Szlovákia és Magyarország határ menti régióiban. https://www.herbaland.net/Gyógynövény_támogatási_politikák_SKHU_regióban.pdf (Letöltve: 2012.12.05.)
- Lakatos M. (2012). Gyógynövényturizmus megjelenése a magyarországi turisztikai termékek piacán. In Magda S. & Dinya L. (szerk.), *Zöld gazdaság és versenyképesség? : XIII. Nemzetközi Tudományos Napok : Gyöngyös, 2012. március 29-30. : a tudományos napok eladásai és poszterei (pp. 1138–1146)*. Károly Róbert Kft. Press. https://archivum.uni-eszterhazy.hu/public/uploads/gyogynovenyturizmus-lakatos-m-2012_59f6d38cdeb37.pdf (Letöltve: 2022.12.05.)
- Magyar gyógynövény ágazati stratégia 2014. <https://archive.gyongyos.uni-mate.hu/sites/default/files/gyogynoveny-strategia-2014.pdf> (Letöltve: 2022.12.05.)
- Pásztk N. (2019): *Gyógynövények használata a középkorban és ma*. Globe Edit Kiadó, Budapest.
- Pásztk N. (2021). Gyógynövények szerepe a turizmusban és az egészségügyben. *Multidiszciplináris tudományok*, 11(2), 341–344. <https://doi.org/10.35925/j.multi.2021.2.45>
- Pásztk N. (2021): Immunrendszer-erősítés gyógynövényekkel időskorban is. *Recreation*, 11(3). 18–22. <http://doi.org/10.21486/recreation.2021.11.3.3>
- Singh, S. & Ernst, E. (2008). *Trükk vagy terápia*. Park Könyvkiadó, Budapest.